

Adgang for alle. Kulturpolitikens satsningsområde. Axel Bolvig

Flere skal have adgang til kunst og kulturoplevelser, skriver Mogens Jensen i kronikken 10. Juni. Hvem kan være uenig med ham? Derfor er det relevant at diskutere, hvad der menes med adgang og til hvad? I nutidens samfund betyder det noget andet end for hundrede, for ti, ja for to år siden.

Den socialdemokratiske kulturpolitik, som Mogens Jensen referer til er sympatisk, men allerede forældet på flere fronter. Politiken bombarderer for tiden os læsere med artikler om mere eller mindre gratis tilbud på musik og litteratur via internettet. Men denne altfavnende distribution gælder ikke for alle dele af kulturlivet.

Litteraturen: Man kan udgive en tekst med forskellige skrifttyper og formater, i hardcover eller som paperbag, i oplag på fem hundrede eller hundrede tusinde. Indholdet er det samme. Og nu kan man også vælge mellem papir eller skærm uden at gribe ind i forfatterens måske i hånden nedfældede tekst.

Tekstens digitalisering skaber mulighed for distribution til hver en afkrog, altså adgang for alle. E-bogen halter lidt bagefter – endnu. Amazon Kindle, Sony Reader og den nyeste mobiltelefoni peger på helt nye muligheder for læsning. Det skønnes i forlagsbranchen at prisen på en e-bog vil ligge på 80% af prisen på den trykte udgave.

Lydbøger tordner frem og tilbyder højt læsningens sanselighed. Google scanner millioner af bøger, og herhjemme har vi tilsvarende nationale planer. Enhver ny bog foreligger i en digitaludgave som basis for trykningen. Den er dermed i princippet klar til via Internettet at nå ud i alle afkroge. Adgangsmulighederne bliver stadig mere overvældende.

En kulturpolitisk indsats behøver ikke at handle om adgang. Den er derimod nødvendig for at sikre et kvalitativt indhold i dette tilbudsorgie. Den bør koncentrere sig om fødekæden: udgiverne og forfatterne, der selv så småt er begyndt at optræde som udgivere. I Politiken 14. Juli fremgår det, at forfatterforeningen vil oprette en hjemmeside, gennem hvilken forfatterne selv kan sælge deres bøger.

Musikken: Samme dag som kronikken bringer avisen en artikel under overskriften 'Snart er der ingen grund til at eje musik'. Her omtales en form for musiktilbud, der allerede er i fuld udvikling, og som er ved at udkonkurrere iTunes og tilsvarende tjenester: du henter og lytter til musik via internettet, gratis. Ingen cd-samling. Grammofonplader og bånd er jo arkæologiske levn. Bare nettet. Kodeordet er streaming.

Jeg skriver disse linjer, mens jeg lytter til Duke Ellington på listen.grooveshark.com, hvis lovlighed jer dog er usikker på, og afventer ankomsten af spotify.com til Danmark. Jeg kan jo også vælge de gratis tilbud på netmusik.dk.

En konstruktiv kulturpolitik bør naturligvis sikre spørgsmålet om, hvorledes ophavsrettigheder og produktionsomkostninger kan tilgodeses på måder, der ikke kun er defineret af markedet. Og den bør sikre udøvelsen og skabelsen af musik. Altså fødekæden nok engang.

Det erstatter ikke oplevelsen ved den direkte koncert, men det demokratiserer langt det største musikforbrug hos os alle, nemlig den private lytten, og ikke nok med det. Stadig flere koncerter og nu også teateropførelser streames og præsenteres direkte. Imperialbiografen i København bringer for eksempel direkte transmissioner fra the Met i New York. Her er der ikke mange danskere, der har nem adgang. Å Gud nej, vil en del sikkert indvende. Det er jo ikke det samme som selve koncertsalen og teatret. Det er da også rigtigt, men det foregår på samme vilkår, nemlig midt imellem et interesseret publikum og ofte i bedre stole. Det er en anden form for oplevelse. Og måske på mange

måder bedre end en plads på bagerste række i det øverste galleri. Og så kan man spise popcorn til.

Danmarks Radio bringer megen musik og færre teatertransmissioner. En voldsom udvidelse heraf, vil monopolisere musik og teater på bekostning af den omfattende såkaldte underholdning og faktuelle information. En sådan programomlægning vil aldrig blive gennemført. Internettet vil derimod kunne videreformidle utallige koncerter og teateropførelser for store og små, gamle og unge. Et spændende område for de kommende års kulturpolitik.

Det, som er enestående for bøgerne og den færdigindspillede musik i dagens digitale verden er sprednings- og adgangsmuligheder af indholdet uden kvalitetsforringelse. Og til ingen eller næsten ingen penge. Søren Pinds forslag om en skatterabat på 20.000 er ved at blive udhulet af udviklingen. Men han tænker vist mest på indkøb af kunstværker.

En styrkelse af fødekæden bør være hovedsigtet for den del af kulturpolitikken, der beskæftiger sig med vores sprog, litteratur og musik. Markedet klarer den demokratiske adgang, vores kulturpolitik bør sikre en bred kvalitet, uanset hvad Cepos måtte hævde.

Kunsten og den materielle kulturarv: Her er problematikken en ganske anden, og spørgsmålet om adgang er mere kompliceret. Den materielle kultur kan ikke digitaliseres, mangfoldiggøres og distribueres til Gud og hvermand på samme måde, som det er tilfældet med litteraturen og musikken. Sådan var forholdet også på grammofonpladens og bogens tid.

Hvad vil det sige at have adgang til kunsten eller jordfaste monumenter? Skal man absolut stå over for de enkelte værker eller bygninger? Det er under alle omstændigheder en eksklusiv, ja umulig affære, som gratis entré til museerne ikke hjælper meget på.

Mange vil hævde, at oplevelsen af kunstværker fordrer det direkte møde mellem værk og betragter. Men det er en utopi og den hviler på forældede principper, der hænger sammen med 1800-tallets opfattelse af den skønne kunst som sjælfuld fattet form. Som Émile Zola udtrykte det: "Et kunstværk er et hjørne af skabelsen, set gennem et sind". Et så ophøjet kunstværk bør man vel kun opleve ved den direkte, tætte og indlevelsfulde kontakt? Men sådan fungerer det ikke i virkelighedens verden.

Vores kendskab til og oplevelse af kunsten og den materielle kulturarv er sjældent direkte. Vores kunsthistoriske ballast hviler på kopien. Med undtagelse af træsnittet, kobberstikket, litografiet, fotografiet og nu det digitale billede er kunstværket unikt. Dets engangskaraktter bevirker, at det ikke kan mangfoldiggøres i uændret form, således som teksten og musikken kan. Man kan ikke mangfoldiggøre L. A. Rings kanoniserede 'Sommerdag. Roskilde Fjord. Frederiksværk' (1900), Morten Malers kalkmalerier (ca. 1410) eller Asger Jorns 'Stalingrad' (1957-72) uden at ændre på originalerne. Tænk bare på størrelse, struktur, stoflighed, dimensioner! Vores møde med og kendskab til kunsten sker i formidlet form gennem kunstbøger, kunsttryk, fotografier og nu også nettet.

André Malraux udgav i 1947 "Le Musée Imaginaire". Hans kongstanke var allerede for 60 år siden, at reproduktionernes verden har skabt et museum uden vægge. 'I dag kan kunsthistorikeren studere farvereproduktioner af de fleste af verdens store malerier.' Malraux understreger mangfoldiggørelsens betydning: 'Hvor mange statuer kunne ses i reproduktion i 1850?' Tænk lidt over dette udsagn, som jo også kunne lyde: 'Hvor mange statuer kendte folk overhovedet til i 1850?'

Det er værd at hæfte sig ved, at Malraux fremsatte sine betragtninger årtier før den eksplosive udvikling inden for Internettet. En søgning på "Mona Lisa" på Google billeder giver 1.380.000 hits mere eller mindre tæt relateret til Leonardos maleri af en kvinde, hvis navn vi faktisk ikke kender. Søgningen tog 15 sekunder. Googles seneste initiativ i samarbejde med Pradomuseet om zoom i meget højt opløselige gengivelser af kunstværker giver brugeren indsigt i mindetaljer ned til de enkelte penselstrøg. Det kan intet museumsbesøg yde. EU er i færd med at oprette et site europeana.eu, hvor

væsentlige dele af landenes kulturarv med tiden vil blive præsenteret, naturligvis i modificeret form.

Adgangen til billeder er tilsyneladende lige så omfattende som til litteratur og musik, men den rummer en forskel. De tilgængelige billeder er - med forbehold for de masseproducerbare - ikke identiske med originalen.

Kulturpolitikken hos samtlige politiske partier bør erkende dette forhold. Siden reprotøkikkens opfindelse foregår vores møde med den materielle kultur ikke direkte, men formidlet. Men den foregår i langt større omfang end tidligere. Mange kender Leonardo da Vincis fremstilling af "Den sidste Nadver", men meget få har stået over for hans maleri i Milano. Det samme gælder eksempelvis med L. A. Rings "Sommerdag", som hænger på Randers Kunstmuseum. Hvem har, hånden på hjertet, stået over for Harald Blåtands Jellingesten?

Og hvad så? Ødelægger det vores kulturelle ballast? Skal vi frakende det indirekte møde enhver værdi? Nej vi skal erkende, at vi lever i et museum uden vægge, som giver os muligheder, vi aldrig vil kunne indhente gennem det direkte møde, som kan etablere andre oplevelser af kvalitet og overraskelser, og som kan nå ud til alle. Ikke i form af en million mere eller mindre identiske gengivelser med minimale oplysninger, men gennem formidlingsformer, der tager de digitale muligheder til indtægt.

"Den sidste Nadver," "Sommerdag" og "Jellingesten" kan ikke forklare sig selv, således som en tekst kan. De ligger under for og har behov for en fortælling. Ikke kun forsynet med kortfattede faktuelle oplysninger om kunstner, datering og værkets betegnelse. Men gennem de muligheder som IT giver os. Gennem visuelle fortællinger, der sætter kunsten ind i den narrative ramme, som altid er nødvendig, og som vi kender det fra flere museumsudstillinger.

Sådanne fortællinger kan ikke erstatte den direkte konfrontation, vil mange indvende. Mit svar herå: Er en hvilken som helst moderne udstilling ikke en iscenesættelse? Prøv at besøge Nationalmuseets flotte præsentation af emner fra oldtiden. Digitale præsentationer kan give nye og kvalitative oplevelser og indsigter. De kan bringe sammenstillinger, som intet museum vil have mulighed for. Den netop afviklede udstilling på Statens Museum for Kunst "Wilhelm Freddie. Stik gaffen I øjet!" havde tilknyttet en speciel hjemmeside, der kunne give alle med internetadgang store oplevelser ved mødet med Freddie's kunst.

Min opfordring til alle partiernes kulturpolitiske medlemmer, kulturministeren, regioner og kommuner går ud på at sikre, at alle kan få adgang til vores materielle kulturarv. Ikke i form af en gigantisk billeddatabase, som vil have begrænset effekt og rumme tilfældighedernes princip. Nej som en bevidst satsning på en kvalitativ formidling, der skaber nye oplevelser.

Mulighederne er til stede. I al ubeskedenhed kan jeg pege på et udarbejdet et veludviklet projekt, som inddrager den aktuelle udvikling inden for IT: Geografisk søgning via GPS, zoom i højopløselige billeder, videofortællinger til nettet online, podcast samt til download på mobilen ude ved de enkelte monumenter og værker. Muligheder, der henvender sig til alle.

En lille forsmag på videofortællingerne om vores kunst- og kulturarv kan opleves på hjemmesiden for Hjørring Sct. Catharinae kirke på:
<http://www.catharinae.dk/index.php?id=0&pid=Forside>